С Т А Н О В И Щ Е

от доц. д-р Люсила Петкова Цанкова

относно дисертация на тема: „Опит за конструиране на модел за функциониране и мениджмънт на географското образование"

за присъждане на образователна и научна степен „доктор" в област на висше образование 1. Педагогически науки Професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по ... Научна специалност: Методика на обучението по (география)

докторант на самостоятелна подготовка **Мая Петрова Василева** – ГГФ при СУ „Св. Климент Охридски", Катедра „Регионално развитие"

Предоставеният дисертационен труд на тема: „Опит за конструиране на модел за функциониране и мениджмънт на географското образование" е продукт на изследователските търсения на ас. Мая Василева. Той има съвременно значение, тъй като изследва нова за дидактиката на географията тематична област, а именно образователния мениджмънт (ОМ) в географското образование (ГО), разбиран като „осигуряване на образователна услуга, подкрепяща осъществяването на образователния процес". Актуалността на проблема е доказана в контекста на съвременното образование, в.т.ч и на географското, осъществявано в конкурентна среда на глобално, европейско и национално равнище, в държавни и частни образователни организации. Изследваният проблем се отличава със структурна и съдържателна сложност.

Обемът на дисертационния труд е 236 стр. текст, структурирани във въведение, три глави и заключение. Основният текст е онагледен с 45 фигури, 39 таблици и 9 приложения. Използвани са 272 източника на информация, от които 29 на български и руски език и 243 на немски и английски език.

Правилно от методологична гледна точка **въведението** е свързано с концептуалните аспекти на изследването. В него са представени мотивите за избор на темата, нейната актуалност – обществена, теоретична и практическа значимост. Обектът и предметът на изследването са коректно формулирани. Това важи и за целта, която е декомпозирана на задачи, съответстващи на основните глави в дисертацията. Въведението включва съвкупност от удачно подбрани съвременни подходи и методи на педагогическо изследване. Специфично за дисертационния труд е извеждането на няколко на брой хипотези, всяка от които е обвързана с конкретна задача и проверена в хода на изследването в съответната глава на дисертацията.

В **първа глава** дисертантът изследва състоянието на проблема в научната литература от различни аспекти. Представя всеки аспект целенасочено, чрез онези негови характеристики, които са от значение за конструиране на модела. Последователно са изведени теоретичните постановки относно същността на ОМ, мястото му в икономическата педагогика, неговите направления, начините и ресурсите, чрез които се осъществява, ролята му в образователните институции. На основата на задълбочен анализ на многобройни, коректно цитирани литературни източници докторантът достига до изводи, които са основа на конструирания от него в глава трета модел за функциониране и мениджмънт на географското образование. От позициите на ОМ образователният процес правилно е разгледан като осигуряване на услуга; като процес на обвързване на педагогическите и икономическите цели и принципи за конструиране на образователния процес. За нуждите на изследването докторантът приема интерпретацията на икономическата педагогика, според която ОМ е нейна подобласт, с което доказва възможностите за разширяване както на институционалния, така и на тематичния обхват на изследвания проблем. Докторантът приема като теоретична основа за осъществяване на ОМ модела Сен Гален, което смятам за основателно, тъй като чрез него във втора глава той идентифицира външната за образователната организация среда, определя заинтересованите от образователната услуга страни и интеракционните теми, чрез които се осъществява взаимодействието между

тях. Като основателна намирам и концептуалната рамка на модела - смислови хоризонти (нормативен, стратегически и оперативен) и равнища на функциониране (макро-, мезо- и микро-равнище). Новост за дидактиката на географията са модите на развитие. В тази глава докторантът ги представя на теоретично, в трета глава и на дейностно равнище. Изборът на конкретния мениджмънт-модел е подходящ, тъй като той дава възможност за постигане на комплексност в структурата на една организация или система, за решаване на проблемите й в цялост и се явява основа за разработване на теоретико-конструктивния модел в трета глава. Изведени са ключови за дисертационното изследване понятия, както и съвременните особености на образованието. Акцент е поставен върху интерпретиране на понятията образование и мениджмънт, на връзката между тях. На основата на класическите концепции на „категориалното образование" и на „ключовите квалификации" е изведено ново разбиране на понятието образование. Понятието мениджмънт е разгледано на базата на класически схващания и на новите тенденции за неговото разбиране.

Глава втора има приносен характер. Впечатлява подходът на докторанта за анализ на нормативни документи и използваният от него инструментариум. Резултатът от компетентния анализ на тези документи му е позволил да открои проблемите на ГО и неговото управление. Това е от особено значение в настоящия момент, когато се приема Законопроект за предучилищно и училищно образование. Изводите в тази глава могат да служат като опори за оценяване на проектите за нормативни документи на МОН. Текстът в нея показва познаването от страна на докторанта на спецификата на българската образователна система и мястото на ГО в нея. ГО е представено като система, характеризирана по определени параметри – състав, структура, организация, среда (външна и вътрешна) и фактори, които й влияят. Акцент е поставен върху нейното нормативно регламентиране (в т.ч. и върху новия „Закон за предучилищно и училищно образование"), организация, особености по образователни степени и етапи, функциониране посредством процеса на обучение в определена КОС. Принос на дисертационното изследване е новия за ДГ в България подход при

представяне на факторите на външната КОС чрез: разкриване на психологическите, общодидактическите основи на ГО (съвременни дидактически модели и принципи), научно обосноваване на географската наука като основополагащ фактор на ГО с акцент върху научно-изследователските подходи и методи, върху системата на географията, върху интеграционното съдържание и методи в ГО. Във връзка с новия подход, приложен при изследване на факторите на външната КОС имам следния въпрос: С какво предложената класификация на принципите на ГО ще обогати практиката на обучението по предмета и ще повиши неговата ефективност? Анализирането на многобройни литературни източници и способността на докторанта да интерпретира научната информация му е дало възможност да изведе актуални теоретични постановки относно ролята на географската наука като фактор на външната КОС, да очертае мисията на системата на ГО („Ядрото от ценности"), проблемите от концептуален и организационно-управленски характер. Положителен момент е използването за нуждите на изследването на резултатите от задълбочено емпирично проучване на факторите на вътрешната КОС, направено от Р.Гайтанджиева. Това придава смисъл на такъв род изследвания и е практика в страните с развита образователна система. С приносен характер са изводите за функционирането, управлението и проблемите на СГО, част от които могат да бъдат преодолени чрез конструирания в глава трета Модел за функциониране и мениджмънт на ГО.

Разработеният от докторанта в **глава трета** теоретико-конструктивен модел е с приносен характер. Моделът позволява на докторанта да разгледа ГО като комплексна система, която функционира в своя специфична среда - вътрешна и външна, предоставя възможност за решаване на проблемите на ГО в цялост. Принос на теоретико-конструктивния модел е представянето на нова комплексна структура на СГО с акцент върху взаимовръзките и взаимодействията между нейните елементи. Следователно чрез него се създават условия за ефективно взаимодействие между компонентите на системата на ГО и за нейното оптимизиране. Моделът е гъвкав и с възможности да се модифицира съгласно спецификата на ГО. Той е

универсален и може да се използва и в обучението по други учебни предмети. Чрез него се разширява институционалният и съдържателният обхват на ГО (отнася се за всички сфери на ГО); обвързват се всички участници в образователния процес – от държавата до ученика; прилага се нов подход при изследване факторите на външната КОС с акцент върху връзката на образователната организация със заинтересованите страни; създава се възможност за обвързване на европейските изисквания за компетентност с реалния процес на обучение; въвеждат се моди на развитие, които дават отговор на въпроси като: „какво прави образователната организация при сблъсък с иновации", „как се конструира и внедрява образователна програма" и др. Те са основани на нови оригинални течения в мениджмънта (мениджмънт на качеството, образователен контролинг, иновационен-, мениджмънт на промяната и проект-мениджмънт). В модела са предложени конкретни решения за създаване на образователни програми, които също имат универсален характер. За разлика от учебните програми по География и икономика в СОУ у нас, насочени главно към цел и съдържание на ГО, предложените модели включват и процесуалната и комуникационната страна на обучението. Чрез трите смислови направления на модела – нормативно, стратегическо и оперативно се обосновава дейността на дадена образователна организация – географското образование, конкретизират се насоките на тази дейност, както и нейното управление – внедряване и изпълнение.

Приносите на дисертационния труд са:

- Извеждане на нови за България схващания за мениджмънта и образованието;
- Обогатяване на теорията на ДГ с разбирането (концепцията) за ОМ като част от ДГ; с извеждане на нови за ГО в България дидактически принципи и модели за анализ и моделиране на дидактическата дейност в училище;
- Разработване на теоретико-конструктивен модел за функциониране и мениджмънт на ГО, който предлага нови идеи, постановки, решения за

усъвършенстване на управлението, функционирането и ефективността на ГО, за координиране и синхронизиране на нашата образователна система с тази на страните от ЕС;

- Съвършено нови за ГО са и представените идеи, основани на концепцията за учене през целия живот - „учещ професионалист".

Фигурите, приложенията и таблиците са с висока информативна и практико-приложна стойност.

Езикът на дисертационния труд е научен. **Стилът** на изложение отговаря на изискванията, които се поставят към такъв вид научни изследвания. Правилата на научната етика са спазени. Цитирането е коректно и точно.

Емпиричното изследване показва умението на докторанта компетентно да прилага статистически методи при обработването и представянето на резултатите, както и способността му да разработва инструментариум за целите на изследването. Извадката е представителна.

Препоръки

Теоретичният принос и практическата насоченост на дисертационното изследване дават основание резултатите от изследването да бъдат представени на МОН, тъй като кореспондират с философията на новия „Закон за предучилищното и училищно образование". Основни идеи на модела да бъдат реализирани в практиката на ГО чрез разработване на конкретна методика и методология за конструиране на учебните програми по география в средното и във висшето училище.

Публикациите са пряко свързани с темата на дисертационния труд и отразяват резултатите на определени етапи от разработването му.

Авторефератът е оформен съгласно изискванията и отразява коректно съдържанието на дисертацията.

Заключение

Представеният дисертационен труд показва, че ас. Мая Василева притежава задълбочени методологични знания и качества на изследовател, компетентност за интерпретиране на актуална научна информация по изследвания проблем; за извеждане на нови за ДГ теоретични постановки; за прилагане на съвременни подходи и методи на научно изследване. Ето защо предлагам на Уважаемото жури да присъди на ас. Мая Петрова Василева образователната и научна степен „доктор" в област на висше образование 1.Педагогически науки Професионално направление 1.3.Педагогика на обучението по ... Научна специалност: Методика на обучението по (география).

София, 9. октомври, 2015г.

Изготвил становището:.....

(доц. д-р Л. Цанкова)